

Т. Москвін та С. Роу поширили твердження: «Земля – наш дім, людина – частина Землі, так званий продукт гармонійно співіснуючого світу землі, неба, моря й незліченної кількості організмів, значення яких до кінця не розуміє» [6]. «Маніфест Землі», опублікований даними авторами в журналі «Biodiversity» у 2004 році включає 11 принципів: 6 перших – головні, решта – принципи дії:

- екосфера – головна цінність для людини;
- відновлювальна та репродуктивна здатність екосистем Землі залежить від їх цілісності;
- Земля – основоположне світоглядне поняття, яке підтверджується історією природи;
- екоцентричні моральні принципи ґрунтуються на усвідомленні місця людини в природі;
- головною цінністю екоцентричного світогляду є різноманіття екосистем та культур;
- екоцентричні моральні принципи підтримують соціальну справедливість;
- захист та збереження творчого потенціалу Землі;
- зменшення народонаселення Землі;
- зменшення обсягів ресурсів, які використовує людина;
- створення екоцентричних систем управління;
- поширення головних ідей маніфесту [6].

«Маніфест Землі» став платформою, що поєднує роботи з екологічної етики, які були опубліковані раніше. Наприклад, «Статут Землі», Статут Організації Об'єднаних Націй з охорони природи, тощо. Статут Організації Об'єднаних Націй з охорони природи був створений у 1982 році, де виділялась взаємозалежність форм життя та функціонування

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гудков І. М., Гайченко В. А. Екологічна криза. / І. М. Гудков, В. А. Гайченко // Енциклопедія сучасної України – К: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – [Режим доступу]: / http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18679.
2. Злупко С. Наука про органічний розвиток людини та довкілля [Текст] / С. Злупко // Вісник. – № 10, 2002. – [Режим доступу]: / <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2002-10/4.htm>.
3. Леопольд А. Екоцентризм [Текст] / А. Леопольд. Оксфордський кишеньковий словник поточної англійської мови, 2009. – Отримано 13 червня 2009 року.
4. Неш Р. Права природи. Історія екологічної етики. — К.: КЕКЦ, 2001. — 180 с.
5. Петінова О. Б. Екоцентризм у світоглядній парадигмі нової економічної людини / О. Б. Петінова // Грані. - 2013. - № 12. - С. 129-134. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2013_12_24.
6. Mosquin T., Rowe S. A. Manifesto for Earth [Електронний ресурс] / Ted Mosquin, Stan Rowe. – Biodiversity № 5 (1) 2004. – С.3 – 9. – [Режим доступу]: / <http://www.ecospherics.net/pages/EarthManifesto.pdf>.

В. Мірза

Науковий керівник – доц. Кондратюк Л. Р.

ЕКОЛОГІЯ – ЦЕ ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ

Екологічна освіта стає важливим фактором для майбутнього людства. Саме філософія об'єднує, згуртовує не лише «зелених» – людей, які борються за чисте довкілля у різних куточках планети, а й усіх людей Землі, для подолання нашого спільного лиха – глобальної екологічної кризи. Філософія повинна допомогти формуванню планетарного братства, здатного до взаєморозуміння та взаємодопомоги. Якщо провести паралелі між людиною і природою, то можна побачити, що у них є багато спільного. Природа – це те середовище, де знаходиться людина. Тут вона народжується і тут закінчується її життя. Людина і природа – це дві «споріднені душі».

Взаємозв'язок людини з природою філософи прослідкували уже дуже давно. У філософії був введений термін «натурфілософія» стоїками (Сенека). Натурфілософія (від лат. natura – природа) – філософське уможлядне вчення про природу як цілісність [7, с. 410]. Натурфілософія розпочала відігравати вагомий роль ще в Античні часи, де вона стала першою

історичною формою філософії, дала поштовх до теоретичного осмислення природи. В межах натурфілософії було висунуто низку важливих для історії науки гіпотез про будову Всесвіту та структуру матерії: атомістична гіпотеза, ідеї заперечення порожнечі та безконечної подільності речовини. [7, с. 410]

Часто зустрічається вислів «Людина – володар природи». А чи так це? Природу не можна розуміти тільки як світ тварин і рослин. Природа – це все, що оточує нас від народження. Кожна частинка природи є важливою.

Людина і природа перебувають у постійних і складних взаєминах. Природа дає можливість людині жити, задовольняючи її фізичні потреби, збагачує її духовний світ своєю красою та активізує її розум, демонструючи зразки найкращого, найдосконалішого у світі. Коли ж людина починає шкодити природі, вона шкодить і собі, адже людина — також складова природи, її частина, надзвичайно залежна від решти складових. Її відмінність від інших живих істот полягає в тому, що вона має розум, а, відтак, може мислити, творити, спілкуватися з іншими людьми [3, с. 57]. Умови життя людини постійно змінюються, так як і навколишнє середовище. Людина пристосувалася до усіх умов, засвоюючи нові технології і полегшила собі життя. Змінився не тільки спосіб життя людини, але змінилася і свідомість, ставлення до природи. Еволюційний розвиток людини не зупиняється, а тільки стрімко йде в перед. Змінюються моральні цінності людини. Зміни в технічному прогресі, в суспільстві привели і до змін філософського світоспійняття. Погляди на навколишнє середовище також змінилися. Стара антиекологічна філософія змінюється на нову екологічну філософію. Час показує, що зміни відбулися, ми вийшли на новий етап. Але в дійсності ситуація бажала б кращого.

Затверджено велику кількість міжнародних угод і конвенцій стосовно покращення стану навколишнього середовища, задля його збереження. Конвенція «Про збереження біорізноманіття» (Ріо-де-Жанейро 1992р). звертає увагу на п'ять основних суперечностей: між реальним життям та існуванням у гармонії з природою; між реальним розвитком і навколишнім середовищем; між інтересами сучасного й майбутнього покоління; між багатими і бідними країнами та людьми; внутрішньо економічні [1, с. 41]. На першому місці все ж таки гармонія з природою, мирне співіснування людини і природи. Але на даному етапі людина не досягла цієї гармонії, а тільки завдає природі нищівних ударів.

Ральф Волдо Емерсон говорив: *«На лиці природи не буває написана нищість... У присутності природи людиною оволодіває одвічна насолода, хоч би які прикроці випадали їй у повсякденному житті.»* [1, с. 41]

Погляди вчених стосовно взаємодії з природою за сутністю відрізняються. Якщо переважна тенденція в усвідомленні проблеми "людина-природа" у філософії Нового часу визначалась прагненням відокремити, протиставити природу людині, то В. Вернадський підходить до її вирішення з принципово іншої позиції. Він стверджує, що людина у найтісніший спосіб пов'язана з біосферою, з живою речовиною, що населяє планету. Людина як природний об'єкт залежить від довкілля. Тому в своїй поведінці вона має враховувати цю залежність: "Людина вперше реально зрозуміла, що вона — житель планети, повинна мислити і діяти у новому аспекті, не тільки в аспекті окремої особи, сім'ї або роду, держав або їхніх союзів, а й у планетному аспекті [2].

А. Леопольд стверджував, що здоров'я землі полягає у здатності до самовідновлення. Охорона природи – "це спроба людини зрозуміти і зберегти цю здатність". Твердження про необхідність дбайливого ставлення до землі - це вже етичне твердження, яке знаменує радикальну зміну ставлення людини до природи. Раніше люди поводитися як завойовники землі. Тепер їм необхідно відчутти себе членами спільноти, що включає весь земний світ: "Етика землі просто розширює межі спільноти, яка тепер містить у собі ґрунти, водні ресурси, рослини, тварини, об'єднані словом "земля" [5].

На думку Ж. Ламетрі людина – це настільки складна машина, що неможливо скласти щодо неї чітке уявлення. Тільки шляхом дослідження, тобто намагаючись знайти душу в органах тіла, можливо досягти максимального ступеня вірогідності. Різні стани душі завжди відповідають аналогічним станам тіла. Наша енергія, почуття та розум – такі ж складні частини, як і деталі механізму [4, с. 15]. Щоб прийти до ідеалу, потрібно досягти єдності з Природою, шукати альтернативи тим методам і підходам які шкодять їй. Людині потрібно знайти кращий внутрішній світ, який є запорукою гармонії усього живого. Морально кращий

світ — це світ не забрудненої природи, де немає екологічних криз і катастроф [6]. Ставлення до природи зараз дає сумнів у моральності людини, в її чистих намірах ставленні навколишнього середовища. Людині потрібно подумати і зрозуміти, що вона нерозривно пов'язана з природою, і вона являє одну з ланок ланцюга еволюції, розвивається з усім живим на землі.

В умовах техногенної цивілізації моральний закон у нас, на якому наголошував І. Кант, має бути узгоджений з моральним ставленням до природи, до біосфери, бо це і є умовою морального ставлення людини до самої себе. Така, більш широко зрозуміла моральність, є умовою виходу з екологічної кризи і розв'язання глобальних проблем людства. Постає питання про нову систему моральних цінностей сучасного людства. Утім, можливо, для виходу з екологічної кризи не потрібно шукати абсолютно нової моралі, нових цінностей, а доцільно відродити такі вічні цінності як благородність, справедливість, стійкість і поміркованість. В поєднанні з раціональним страхом як біологічною функцією, необхідною для виживання, людина проявляє свою цілісність [6].

Нова – екологічна філософія, на відміну від старої антиекологічної, має навчати нас поважати Природу, Землю, все живе на ній, навчити так співіснувати в біосфері, щоб життя на планеті тривало й розквітало. Природа була й завжди буде сильнішою за людину, бо вона її породила. Людина – невід'ємна частина Природи, Всесвіту, й у своєму житті вона повинна керуватися їхніми Законами, зважати на всі елементи довкілля. Усі живі істоти біосфери – рівноправні мешканці нашої спільної домівки – Землі. Ми маємо розумно співпрацювати з Природою, поважати її Закони.

Таким чином, екологічний стан навколишнього середовища, стан людини і людства залежить від свідомості людини, від її філософського світосприйняття. Ситуація, яка зараз виникла, показує те, що Людина цілком залежить від природи, хоча вона і створила штучні екосистеми, технічний процес йде тільки в перед, але без природи, без базової сировини усього цього могло не бути. Якщо людина зараз і живе у штучній екосистемі, вона все одно використовує кисень – для дихання, воду – для підтримання своєї життєдіяльності. Але, не дивлячись на це, вона забруднює атмосферне повітря, воду, ґрунт, усе навколишнє середовище. І поки йде науково-технічний прогрес, поки людина прагне до еволюційних звершень, доти і буде актуальною тема « Про взаємозалежність Людини і Природи, вплив Людини на Природу».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білявський Г. О. Основи екологічних знань: Пробний мас. Підручник для учнів 10 -11 кл. середніх загальноосв. закладів / Г. О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. – К: Либідь, 2000. – 336с.
2. Вернадский В.И. Размышления натуралиста: В 2-х кн. – Кн. 2: Научная мысль как планетарное явление. – М.: Наука, 1977.
3. Данилевська О., Пометун О. Етика – Київ, Генеза, 2006. – 192с.
4. Ламетрі Ж. О. Людина-машина // Твори. М.: Думка, 1983. С. 180.
5. Леопольд А. Альманах "Сэндкаунти" // Экологическая антология: Экологические произведения западных авторов / Пер. с англ. – Москва–Бостон: Голубка, 1992.
6. Сидоренко Л.І., Філософія сучасної екологія: єдність наукових, етичних і філософських ракурсів. / Л. І. Сидоренко // Наукові записки Київський національний університет ім. Т.Шевченка кафедра філософії та методології нау. Серія: Філософія. – Київ: Основи. – 2018. – № 1 (випуск 44). – С. 196-201с.
7. Ф.Канак. Натурфілософія // Філософський Енциклопедичний Словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). — Київ : Абрис, 2002. — с. 410.

Жайворонко Н.

Науковий керівник – викл. Гавришок Б. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ БЕРЕЖАНСЬКОГО РАЙОНУ

Відповідно до Лісового кодексу України [1], ліс – це тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з